

(JEUGD)THEATERMAAKSTER MONIEK MERKX

VEEL GROTE GEVOELENS ZIJN UNIVERSEEL, OF JE NOU 10 BENT OF 80

Moniek Merx is al 36 jaar werkzaam in de Nederlandse theaterwereld als regisseur, schrijver en dramaturg. Vanaf 2003 was ze artistiek leider van theatergroep Max., die in

2013 opging in het Rotterdamse Maas theater en dans. In januari van dit jaar heeft ze haar functie als directeur neergelegd, maar dat betekent geenszins dat ze ook stopt als maker. ➤

INTERVIEW: YVON VAN APELDOORN | FOTO: FRED ERNST

➤ **Begin vorig jaar zag ik in de Stadsschouwburg jouw voorstelling *Lampje*, naar het succesvolle kinderboek van Annet Schaap.**

“Die voorstelling móést ik gewoon maken. Dat boek is zo extreem geweldig. Ik vind veel kinderverhalen van deze tijd eigenlijk te plat, te eendimensionaal. Lampje daarentegen heeft zoveel diepgravende universele thema’s, ik zou gek zijn geweest als ik er niet iets mee had gedaan. Dat ik Annet persoonlijk ken maakte het ook leuk, ze is heel betrokken geweest bij het proces. Maar eigenlijk was deze voorstelling atypisch wat mijn werk betreft, want meestal maak ik geen boekbewerkingen van levende schrijvers.”

Alleen van dode schrijvers?

“Ik hou van bestaande, klassieke verhalen met een grote verteltraditie, zoals sprookjes. Maar dan op een andere manier bekeken en bewerkt. Ik vertel verhalen meestal meer sferisch dan anekdotisch. In de voorstelling *Alleen op de wereld* bijvoorbeeld, waren er elf Remi’s op het toneel. Vanuit het idee dat iedereen eigenlijk Remi is; iedereen kent het gevoel van eenzaamheid en moet zijn eigen reis maken om dat te doorbreken. Uitzoemende en meer rituele gedachten, daar hou ik van.”

Heb je ook voorstellingen voor volwassenen gemaakt?

“Jazeker! De eerste twintig jaar eigenlijk alleen maar. Ik ben min of meer per ongeluk bij de jeugd terechtgekomen, nadat ik eens werd gevraagd om een voorstelling voor jong publiek te maken. Ik vond dat toen zo leuk dat ik het ben blijven doen. Maar er is eigenlijk niet zo heel veel verschil tussen jeugdtheater en theater voor volwassenen. In mijn hoofd loopt dat behoorlijk door elkaar.”

Omdat kinderen meestal niet alleen naar het theater gaan, maar met hun ouders, worden jeugdvoorstellingen ook eigenlijk altijd door volwassenen gezien.

“Daarom wil ik dat er op meerdere niveaus iets te beleven is. Ik haak in op gevoelens die volwassenen ook herkennen, of nog steeds hebben. Het gevoel van verlaten zijn, of miskend worden. Dit soort gevoelens kent iedereen. Kinderen en volwassenen worstelen ermee. Veel van die grote gevoelens zijn universeel, of je nou 10 bent of 80.”

Zijn het altijd serieuze thema’s die je aansnijdt of valt er ook wel eens wat te lachen?

“Ik ben niet zo heel goed in grappen maken. Het is niet dat ik somber ben ofzo, mijn werk is vaak ook licht en vrolijk, maar wel met een diepere laag. Daarin moet je kinderen ook niet onderschatten. Ze kunnen er niet altijd woorden aan geven, maar ze kunnen veel wel voelen. Beter dan volwassenen eigenlijk; kinderen hebben meer contact met

onbewuste en associatieve gebieden, wij hebben dat al een beetje afgeleerd. Ik kom vaak tegen dat volwassenen naar het verhaaltje aan het zoeken zijn en dat kinderen de voorstelling gewoon beleven.”

Net als muziek hebben dans en beweging vaak een groot aandeel in je voorstellingen.

“Ja, ik ben een groot liefhebber van het fysieke, van de taal van het lichaam. Daarin zit voor mij de meer intuïtieve beleving van theater. Mijn eerste contact met toneel gaat altijd via mijn ogen en mijn lijf, niet via m’n hoofd. Ik hou ervan om naar lichaamstaal te kijken, het fysieke komt directer bij mij binnen. Ik werk veel met studenten van de mime-afdeling van de theaterschool In Amsterdam, dat is een andere benadering van theater die mij erg aanspreekt.”

Ik las dat je je studie Theaterwetenschappen in 1984 hebt afgesloten met een scriptie over moderne dans.

“Die scriptie heeft geresulteerd in een boekje: *Moderne dans in ontwikkeling*. Dansanalyse bestond nog nauwelijks binnen de theaterwetenschap. Het woord is dominant, nog steeds. En natuurlijk is tekstanalyse belangrijk, ik hou ook van woorden, maar ze zijn maar het topje van de ijsberg. Ik dacht: hoe kan je nou theater analyseren zonder ook het beeldende, fysieke en muzikale aspect erbij te betrekken? Tegenwoordig begint dat steeds meer te komen, maar ik ben er al lang geleden mee begonnen.”

De laatste voorstelling die je hebt gemaakt is *Ik ben er even niet*. Maar ik begrijp dat die vanwege de huidige coronasituatie voorlopig is geannuleerd?

“Die titel is inderdaad ineens heel letterlijk geworden. Misschien gaat de voorstelling volgend jaar alsnog door, maar voorlopig moeten we het doen met een opname. Daar gaan we ook educatiemateriaal bij maken, om op scholen te vertonen.

De voorstelling gaat over introvert zijn. Dat dat nu hardcore aan de hand is, wist ik nog niet toen ik eraan begon. Ik wilde iets doen met het gegeven dat jonge mensen steeds zo *exposed* moeten zijn op sociale media. Voor heel veel jongeren is dat helemaal niet prettig. Ik heb de acteurs geïnterviewd, over hoe ze zichzelf zien: als extravert of introvert. En hoe was dat als kind en als puber? In de voorstelling laat ik deze volwassen teksten uitspreken door kinderen.”

Je bent onlangs gestopt als artistiek directeur van Maas. Waarom?

“Ik zag het als mijn maatschappelijke plicht om die eindverantwoordelijkheid een tijd te dragen. Maar na 18 jaar vind ik dat ik die plicht wel heb vervuld. Ik heb het overigens ook heel leuk gevonden hoor,

het was interessant om met het grote plaatje bezig te zijn, met de verbinding tussen beleid en artistieke inhoud. Maar nu heb ik weer zin om mijn energie volledig te richten op waar het mee begonnen is: mooie dingen maken. Ik zou heel graag nog een aantal grote producties willen regisseren. Ik ga dit jaar trouwens een tijd in Groningen wonen en werken.”

Je gaat in Groningen werken? Hoe, wat, met wie?

“Samen met het Noord Nederlands Toneel en Club Guy & Roni ga ik een kerstproductie maken. Een grote familievoorstelling in de Stadsschouwburg, met alles erop en eraan: muziek, dans, mime. Het wordt een Assepoester-achtig verhaal, over het gevoel van afgewezen worden en hoe je dat

om kunt zetten in kracht. De werktitel is *Another Cinderella Story*. Assepoester heeft een laag zelfbeeld, maar leert voor zichzelf opkomen met de hulp van dieren en haar dode moeder. De voorstelling is vooral gericht op jongeren vanaf een jaar of 11. Op die leeftijd voel je je ineens al heel wat, je zit in groep 8, je bent de oudste van de school en je begint je ouders al wat minder belangrijk te vinden. Ik maak graag theater voor pubers, omdat het zo’n nukkige, moeilijk te verleiden groep is. Het is een uitdagende *battle* om ze voor je te winnen, maar als je ze eenmaal hebt, dan heb je ze ook. En misschien wel voor heel lang.

✘